

ÅRSBERETNING 2011

FOR

JUSTITSMINISTERIETS FORSKNINGSPOLITISKE UDVALG

OG

JUSTITSMINISTERIETS FORSKNINGSKONTOR

1. BAGGRUND

Justitsministeriets Forskningspolitiske Udvalg blev nedsat i foråret 1998 med henblik på at styrke forskningen på Justitsministeriets område, herunder bl.a. rådgive justitsministeren om forskningspolitiske spørgsmål, vurdere behovet for forskning, fremsætte forslag til forskningsprojekter og koordinere forskningen dels inden for hele Justitsministeriets område og dels med forskningen på andre ministeriers områder. Endvidere skal udvalget medvirke til, at oplysninger om forskning er let tilgængelige for myndigheder og forskere, og efter anmodning fra justitsministeren medvirke ved udarbejdelsen af generelle retningslinjer for tildeling af offentlige midler til konkrete forskningsprojekter m.v.

I efteråret 1997 ansatte Justitsministeriet en forsknings- og dokumentationskonsulent til varetagelse af konkrete forsknings-, statistik- og dokumentationsopgaver samt sekretariatsfunktioner i forhold til Justitsministeriets Forskningspolitiske Udvalg. Med ansættelse af yderligere personale blev Forskningsenheden etableret i 2001. I 2008 blev Forskningsenheden opgraderet til Forskningskontor.

Der er årligt afsat et beløb til finansiering af ekstern forskning.

Årsberetningen oplyser om den virksomhed, der har fundet sted på disse områder i 2011.

2. JUSTITSMINISTERIETS FORSKNINGSPOLITISKE UDVALG

2.1. Sammensætning

Justitsministeriets Forskningspolitiske Udvalg består af repræsentanter for Justitsministeriets departement, Direktoratet for Kriminalforsorgen, Rigsadvokaten, Rigspolitichefen, Den Danske Dommerforening, Foreningen af Fængselsinspektører, vicefængselsinspektører og økonomichefer, Det Kriminalpræventive Råd, Retspsykiatrisk Klinik og Danmarks Statistik. Endvidere er seks udvalgsmedlemmer fra universiteterne personligt udpegede.

Justitsministeriets Forskningspolitiske Udvalg havde i 2011 følgende sammensætning:

Medlem

Sektionsleder for Forskning & Analyse,
ph.d. Camilla Hald
Fængselsinspektør Bodil Philip

Landsdommer Lis Frost

Indstillet af

Rigspolitichefen
Foreningen af fængselsinspektører, vice-
fængselsinspektører og økonomichefer
Den danske Dommerforening

Ledende overlæge Dorte Sestoft	Retspsykiatrisk Klinik
Vicestatsadvokat Ingeborg Gade	Rigsadvokaten
Kontorchef Anita Lange	Danmarks Statistik
Sekretariatschef Anne Karina Nickelsen	Det Kriminalpræventive Råd
Afdelingschef John Vestergaard	Justitsministeriets departement
Faglig koordinator Hans Monrad Graunbøl	Direktoratet for Kriminalforsorgen

Personligt udpegede medlemmer:

Professor, dr. jur. Flemming Balvig	Københavns Universitet
Professor, lic. jur. Gorm Toftegaard Nielsen	Århus Universitet
Lektor, cand. jur. Ingrid Lund-Andersen	Københavns Universitet
Professor, dr. phil. Jesper Ryberg	Roskilde Universitetscenter
Professor, cand. jur. Lars Bo Langsted	Aalborg universitet
Professor, ph.d. Thomas Elholm	Syddansk Universitet

Professor, dr. jur. Flemming Balvig er formand for udvalget.

2.2. Mødeaktiviteter

Der er i 2011 afholdt ordinært møde d. 30. november.

2.3. Udvalgets virksomhed

2.3.1. Status over forsknings-, statistik- og udredningsopgaver

Medlemmerne af Justitsministeriets Forskningspolitiske Udvalg udarbejder årligt en liste over relevante afsluttede og igangværende forskningsprojekter, udgivne publikationer m.v. for den myndighed/arbejdsplads, de repræsenterer. Derved skabes et godt overblik over forskningen på Justitsministeriets område.

2.3.2. Prisopgave

Med henblik på at styrke de studerendes interesse for forskning inden for Justitsministeriets område har Justitsministeriets Forskningspolitiske Udvalg indstiftet en pris for bedste studenterafhandling vedrørende et givet emne. Prisen er på 25.000 kr. Emnet for prisopgaven 2010, med prisuddeling ved det ordinære udvalgmøde i 2011, var ”Resocialisering”. Prisen blev givet for en juridisk studenterafhandling med titlen ”Sagsomkostninger i straffesager” skrevet af Ditte Achena Sørensen og Maya Singh, begge jurister fra Københavns Universitet. Prisen blev uddelt af justitsministeren. Opgaven er tilgængelig på Justitsministeriets hjemmeside.

Prisopgaven for 2011 med frist for indlevering den 1. oktober 2012 vil gå til den bedste besvarelse af en opgave om ”Udvisning”. Nærmere information om opgavens afgrænsning og om indlevering

af besvarelse er annonceret i relevante tidsskrifter og på Justitsministeriets hjemmeside: <http://www.justitsministeriet.dk/prisopgaver.html>

Prisopgaven for 2012 er under udarbejdelse og vil ligeledes blive annonceret i relevante tidsskrifter i løbet af foråret, ligesom information herom lægges på den nævnte hjemmeside. Prisopgaven for 2012 vil angå kriminalprævention, særligt med henblik på generalprævention.

3. SEKRETARIATET

3.1. Personale

Mag. art. et dr. jur. Britta Kyvsgaard er chef for Forskningskontoret og sekretær for Justitsministeriets Forskningspolitiske Udvalg. Kontorets medarbejdere bestod i 2011 desuden af cand.scient.soc. Anne-Julie Boesen Pedersen, der er ansat som konsulent i kontoret, og cand.scient.soc. Tanja Tambour Houllind Jørgensen, som er ansat som fuldmægtig. Herudover er cand.scient.soc. Christian Klement, der tidligere var ansat som fuldmægtig til at gennemføre en undersøgelse af risikofaktorer og rocker- og bandekriminalitet, primo 2011 påbegyndt et ph.d.-projekt, som er fælles finansieret af Justitsministeriet og Københavns Universitet. Cand.scient.soc. Maria Libak Pedersen og cand. scient.pol. Jonas Markus Lindstad er begge ansat som fuldmægtige til at arbejde med et forskningsprojekt om rekruttering til bander.

Studentemedhjælpere i 2011: stud.scient.soc. Malene Lang Hansen, stud.scient.soc. Sofie Juhl og stud.scient.soc. Christian Vedersø Østergaard.

3.2. Forsknings-, statistik- og udredningsopgaver

Der er i årets løb gennemført en række opgaver enten efter anmodning eller på eget initiativ. Rapporter fra Forskningskontoret er tilgængelige på Justitsministeriets hjemmeside under *Forskning: Rapporter fra Forskningskontoret*. Rapporterne omtales endvidere i Justitsministeriets ugentlige nyhedsbrev, der kan abonneres på via Justitsministeriets hjemmeside.

3.2.1. Til brug for Rigsadvokaten er der svarende til tidligere år gennemført en undersøgelse af brugen af langvarige varetægtsfængslinger. Undersøgelsen omhandler de varetægtsfængslinger, der overstiger en varighed på tre måneder, og hvor der i 2009 er faldet dom i 1. instans. Se *Langvarige varetægtsfængslinger 2009*. Der er gennemført en tilsvarende undersøgelse vedrørende langvarige varetægtsfængslinger i 2010. Denne rapport er endnu ikke offentliggjort.

3.2.2. Ligeledes til brug for Rigsadvokaten er der svarende til tidligere år udarbejdet en statistik over antallet af varetægtsfængslinger i isolation i 2009, se *Rapport om isolationsfængsling 2009*. Der er gennemført en tilsvarende undersøgelse af antallet af varetægtsfængslinger i isolation i 2010. Denne rapport er endnu ikke offentliggjort.

3.2.3. Til brug for Retsudvalget er der – også som i tidligere år – gennemført en undersøgelse vedrørende ungdomssanktioner og ubetingede domme til unge lovovertrædere i 2010. Se *Redegørelse om ungdomssanktioner og ubetingede fængselsstraffe til unge lovovertrædere*.

3.2.4. Sammen med Flemming Balvig, Københavns Universitet, er der udarbejdet en rapport om resultaterne fra offerundersøgelserne i 2005-2010. Se *Offerundersøgelserne 2005-2010*.

3.2.5. Til brug for Retsudvalget og Sundhedsudvalget er der udarbejdet en statistik vedrørende de foranstaltninger efter §§ 68-69, der er idømt i 2010, samt en analyse af forløbet af foranstaltningsdomme afsagt i 2005. Se *Nye foranstaltningsdomme i 2010 samt forløbet af domme afsagt i 2005*.

3.2.6. Til brug for Straffelovrådet er der foretaget en effektevaluering af risikoen for recidiv efter samfundstjeneste sammenlignet med risikoen for recidiv efter afsoning af en ubetingede fængselsstraffe. Se *Samfundstjeneste. En effektevaluering*.

3.2.7. Til brug for Retsudvalget er det undersøgt, om afsoning i hjemmet medfører mindre tilbagefald til ny kriminalitet end afsoning i et fængsel, ligesom fordele og ulemper ved afsoning i hjemmet er belyst. Se *Afsoning i hjemmet. En effektevaluering af fodlænkeordningen*.

3.2.8. Til brug for Retsvirkningslovsudvalget er der foretaget en undersøgelse af befolkningens holdninger til formuedeling ved skilsmisse. Se *Ægteskab, skilsmisse og formuedeling*.

3.2.9. På baggrund af en anmodning fra Retsudvalget er det undersøgt, i hvilket omfang danske dyrlæger har haft mistanke eller fået bekræftet en mistanke om seksuel omgang mellem mennesker og dyr. Se *Menneskers seksuelle omgang med dyr. En undersøgelse af dyrlægers kendskab hertil*.

3.2.10. En første rapport i et forskningsprojekt om rekruttering af børn og unge til kriminelle bander blev offentliggjort juni 2011. Se *Første led i fødekæden? En undersøgelse af børn og unge i kriminelle grupper*. Ved årets udgang var flere delundersøgelser af emnet rekruttering til bander under gennemførelse.

3.2.11. Til brug for Familiestyrelsen er der gennemført en undersøgelse af barnets perspektiv i forældreansvarsloven, navnlig spørgsmålet om inddragelse af barnet i form af en samtale. Se *Forældreansvarsloven. Belysning af barnets perspektiv*.

3.2.12. Foranlediget af regeringens indbrudspakke er omfanget af hæleri undersøgt, idet omfanget er sammenlignet med en tilsvarende undersøgelse fra 2000. Se *Hæleri*.

3.2.13. I lighed med tidligere år er der udarbejdet en rapport om lægdommeres repræsentativitet. Se *Lægdommeres repræsentativitet. Undersøgelse vedrørende perioden 1.1.2012 til 31.12.2015.*

3.2.14. Til brug for et udvalg om konkurrencelovgivningen er der foretaget en litteraturgennemgang af undersøgelser af den generalpræventive effekt af straf i kartelsager eller i sager om lignende økonomisk kriminalitet. Se *Kartelsager, økonomisk kriminalitet og generalprævention.*

3.2.15. I årets løb er der desuden udarbejdet en række mindre notater om bl.a. udviklingen antallet af samfundstjenestedomme, udviklingen i anmeldelser og sanktioner for vold, danskernes bekymring for vold og kriminalitet, udviklingen i omfang og art af ungdomskriminalitet samt udviklingen i børns kriminalitet.

3.3 Eksternt udvalgsarbejde m.v.

Britta Kyvsgaard har i 2011 været:

Medlem af Advisory Board for Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention

Medlem af Det Kriminalpræventive Råds tænketank

Medlem af bestyrelsen i Dansk Kriminalistforening

Medlem af repræsentantskabet for Dansk Forsorgsselskab

Medlem af bestyrelsen i International Society of Criminology

Medlem af det vetenskapliga rådet vid Statens institutionsstyrelse, Sverige

Medlem af Danmarks Statistiks brugerudvalg for befolkningsstatistik.

Medlem af Servicestyrelsens referencegruppe vedrørende kriminelle og kriminalitetstruede børn og unge

Medlem af Servicestyrelsens ekspertpanel vedrørende dokumentationsprojekt

Medlem af EU-expert group on the policy needs for data on crime and criminal justice

Medlem af aftagerpanel under Sociologisk Institut, Københavns Universitet.

Medlem af SFI-følgegruppe vedrørende evaluering af PSP-samarbejdet

Medlem af referencegruppe vedrørende netværksmødeprojekt i Rehabiliterings- og Forskningscentret for Torturofre

Anne-Julie Boesen Pedersen har i 2011 været:

Rådsmedlem i Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi

Medlem af følgegruppe vedrørende Rambølls evaluering af lovændringerne angående ungdoms-sanktionen.

Medlem af Socialstyrelsens følgegruppe angående behandling af voldsudøvende mænd.

4. FORSKNINGSBEVILLINGER

4.1. Prioritering af forskningsbevillinger

Justitsministeriets Forskningspolitiske Udvalg har besluttet, at følgende retningslinjer bør gælde for bevillinger fra Justitsministeriets Forskningspulje:

- 1) Den højeste prioritet gives til *forskning og evaluering i forbindelse med lovforberedende arbejde, lovændringer og forsøgsvirksomhed inden for Justitsministeriets område*. Ønsket om at styrke forskningen inden for Justitsministeriets område udspringer i høj grad af behovet for at få en forskningsbaseret viden på netop disse områder, herunder ikke mindst viden om betydningen af lovændringer. Det er derfor naturligt, at det er denne form for forskning, der især søges fremmet gennem bevillinger fra Justitsministeriets Forskningspulje.
- 2) Anden prioritet gives *forskning i mere almene, aktuelle problemstillinger, som knytter sig til den politiske debat, eller som er af grundlæggende betydning for det felt, Justitsministeriet dækker*. Udvalget og ministeriet må primært søge at stimulere universitetsforskere og andre til at påtage sig disse opgaver og sekundært sikre, at forskningen gennemføres som rekvireret forskning.

Med henblik på at stimulere de studerendes interesse for forskning og for Justitsministeriets fagområde er det endvidere besluttet, at *studenterprojekter kan støttes med mindre beløb*. Det forudsætter, at projekterne vedrører emner, som er af interesse for Justitsministeriet, at projekterne i øvrigt er af en karakter, som en mindre forskningstrænet kan forventes at få udbytte af, og at vedkommende superviseres af en etableret forsker.

Der bevilges *ikke* midler til bogudgivelser eller til rejser og studieophold.

4.2. Retningslinjer for udbetaling af midler fra Justitsministeriets Forskningspulje

Der er udarbejdet en standardskrivelse med retningslinjer for, hvorledes midler udbetales og administreres, med vilkår for oppebørsel af løn, for indlevering af regnskab og rapport m.v. Retningslinjerne følger i meget høj grad dem, det tidligere Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd har udformet.

4.3. Bevillinger fra Justitsministeriets Forskningspulje i 2011

I 2011 er der bevilget midler til følgende projekter:

86.200 kr. til ph.d.-studerende Jakob Schiøler til en evaluering af straffuldbyrdelsesloven.

372.000 kr. til Annalise Kongstad og Peter Kruize til en undersøgelse af tricktyverier i beboelse.

300.000 kr. til opstart af en recidivstatistik hos Danmarks Statistik.

300.000 kr. til Tina Wilchen Christensen til et forskningsprojekt vedrørende exit fra bander og tilsvarende grupperinger.

180.000 kr. til kriminolog Dave Sorensen til et projekt om indbrud i beboelse (bevilget 2010 med delvis udbetaling i 2011).

95.592 kr. til ph.d. Annette Olesen i forbindelse med et ph.d.-projekt om gæld ved løsladelse (bevilget 2010 med udbetaling i 2011).

4.4. Resumé af afsluttede forskningsprojekter

Når ikke andet er anført, er rapporterne i deres fulde længde tilgængelige på Justitsministeriets hjemmeside, se under *Forskning* og videre under *Rapporter vedr. Forskningspuljen*.

4.4.1. Af Justitsministeriets Forskningspulje blev der i 2009 bevilget midler til en undersøgelse af hjemmerøverier. Undersøgelsen *Når det kommer tæt på* er foretaget af Annalise Kongstad og Peter Kruize.

Resumé:

Der er foretaget en empirisk undersøgelse til belysning af lokale hjemmerøveriers påvirkning af indbyggerne i små bysamfund. Der er indsamlet data i tre byer på Sjælland: Gørlev, Ganløse og Herfølge, hvor der har været et hjemmerøveri i eller i umiddelbar nærhed af byen. Data består af spørgeskemaesvarelses og interview fra beboere i de tre byer. Herudover er der indhentet oplysninger om hjemmerøverier fra politiets sagsstyringssystem Polsas som grundlag for en bredere baggrundsbelysning af hjemmerøverier, gerningspersoner og ofre.

Der er uddelt i alt 2.852 spørgeskemaer, og svarprocenten ligger i gennemsnit på 45. Der er en overvægt af kvinder blandt respondenterne, mens de yngre alderskategorier (18-24 år og 25-36 år) er underrepræsenterede. Der er foretaget semistrukturerede interview med i alt 44 personer.

Resultaterne viser, at respondenterne har et godt og socialt tilhørsforhold til den by, de bor i. Endvidere viser undersøgelsen, at selvom de fleste indbyggere i de tre byer, som har deltaget i undersøgelsen, er trygge, så er der sket en stigning i såvel teknisk som adfærdsmæssig sikring. Det er ikke alle spørgeskemaets respondenter, der kan huske, at der har fundet et hjemmerøveri sted i deres by. Samlet set er der 58 procent, der kan huske, at der har været et hjemmerøveri.

Vi finder, at der er sammenhæng mellem at have kendskab til, at der har været et hjemmerøveri og bekymring for selv at blive udsat herfor. 34 procent af de respondenter, der har kendskab til hjemmerøveriet, er bekymrede, mens 24 procent af dem, der ikke har kendskab hertil, er bekymrede. I de tilfælde, hvor respondenterne har kendskab til ofre for et hjemmerøveri, er andelen af bekymrede endnu højere (42 procent). Af interviewene fremgår det, at det især er den eventuelle vold og ikke at kunne være tryk i sit eget hjem, der bekymrer.

Undersøgelsen tyder på, at det mere er eksistensen af fænomenet hjemmerøverier og mediernes omtale heraf, der skaber bekymring og utryghed, end det er hjemmerøverier i lokalområdet alene, der skaber bekymring og utryghed. Det fremgår imidlertid, at det nok ikke er hjemmerøverier som sådan, men disse i kombination med indbrud og tricktyverier, som skaber bekymring og utryghed.

4.4.2. Af Justitsministeriets Forskningspulje blev der i 2009 bevilget midler til en ph.d.afhandling om retsmægling. Afhandlingen *Mellem retssag og rundbordssamtale: Retsmægling i teori og praksis* er udarbejdet af Lin Adrian, Det Juridiske Fakultet, Københavns Universitet. Et resumé af afhandlingen er tilgængeligt på Justitsministeriets hjemmeside.

Resumé:

Afhandlingen handler om retsmægling i Danmark, og formålet med den er to-fold:

1. Undersøge retsmægling i teori og praksis
2. Undersøge om - og i hvilken udstrækning – retsmægling i praksis udgør et alternativ til domstolsbehandling af konflikter.

Afhandlingen omhandler civile sager, idet sager vedrørende separation og skilsmisse samt forældremyndighed og samvær med børn dog er undtaget. Da det ikke er muligt at dække alle aspekter af retsmægling, fokuseres der i fremstillingen primært på retsmæglingsprocessen og dens indhold samt på retsmæglernes og parternes rolle heri. Afhandlingen bygger dels på en empirisk undersøgelse af retsmægling og dels på lovgivning og mæglingsteori.

Fra 1795 til 1952 fandtes der i Danmark forligskommissioner, der fungerede uden for retssystemet. Som udgangspunkt var det en forudsætning for at anlægge en civil sag, at parterne forinden havde forsøgt at komme til enighed i en forligskommission. I 1952 blev forligsmægling indlemmet i domstolene og gjort til en del af dommernes pligter i forbindelse med behandlingen af civile sager. I 2003 startede et forsøg med retsmægling i fire byretter og en landsret, og i 2008 blev retsmægling gjort permanent og landsdækkende ved en ændring af Retsplejeloven. Der findes nu tilbud om retsmægling i alle byretter, begge landsretter og i Sø- og Handelsretten. Retsmægling er frivillig og fortrolig og er et tilbud, der typisk fremsættes tidligt i retssagens forløb. Når parterne deltager i

retsmægling, sættes den retlige behandling af sagen i stå. Dommere og advokater med en særlig mæglingsuddannelse fungerer som retsmæglere. Retsmæglerne skal hjælpe parterne til selv at finde tilfredsstillende løsninger på deres konflikter. I en retsmægling fokuseres på de interesser og behov, der ligger bag parternes krav, og parterne bestemmer, hvad der skal tales om, og hvad en sag skal ende med. Retsmægleren kan kun undtagelsesvist komme med forslag til løsning, vurdere styrker og svagheder i deres argumentation etc. Advokater kan deltage i retsmæglingen, men parterne er de centrale aktører. Hvis sagen ikke løses i retsmægling, fortsætter den som retssag, og retsmægleren kan ikke fungere som dommer i retssagens videre forløb. Retsmæglingsordningen er reguleret ved få lovbestemmelser i Retsplejelovens kapitel 27 og omfattende regulering i forarbejderne. Der argumenteres i afhandlingen for, at reguleringen primært afspejler et juridisk perspektiv og i mindre omfang et mæglingsperspektiv.

En kvalitativ undersøgelse af retsmægling udgør hoveddelen af afhandlingen. Der er anvendt meto- detriangulering, og undersøgelsen består af tre hoveddele: Observation af 20 retsmæglinger, 55 interviews med parter og retsmæglere i observationssagerne og et arkivstudie af 42 retsmæglingsaftaler. Observationer og interviews er lavet fra juni 2009 til februar 2010, og retsmæglingsaftalerne er fra 2005 til 2008. Disse data er suppleret med observationer af hovedforhandlinger og af retsmægling indgået i forbindelse med forligsmægling under hovedforhandlingen – primært med det formål at perspektivere litteraturen. Observationsnoter og transkriptioner af interviews er analyseret ved hjælp af det kvalitative databehandlingsprogram HyperRESEARCH. Det kvantitative databehandlingsprogram SPSS er anvendt til de deskriptive, statistiske oplysninger.

Hovedfundene i undersøgelsen er:

- Retsmæglinger finder sted i fysiske rammer og i en atmosfære, som er meget forskellig fra de fysiske rammer og den atmosfære, som hovedforhandlinger afvikles i.
- I retsmæglingsmødets forløb anvendes oftest hverken problemformulering eller frembringelse af løsningsforslag som selvstændige trin i processen, hvilket ellers indgår i den træning, som retsmæglerne får. Disse trin i mæglingsprocessen er de mest fremmedartede for en jurist og udgør samtidig de største forskelle i forhold til afviklingen af retssag, og det er muligvis årsagen til, at retsmæglerne springer dem over. Andre mulige forklaringer kan være utilstrækkelig ud- dannelse af retsmæglere eller en tilpasning af mæglingsmetoden.
- Retsmæglingens forløb styres af retsmæglerne med begrænset input fra sagens parter, som tilsy- neladende ikke ved meget om, hvordan en retsmægling kan og vil forløbe. Der argumenteres for, at den manglende viden om forløbet afholder de fleste parter fra at deltage mere aktivt i ud- formningen af forløbet.

- Der var interesser og behov bag parternes krav i alle sagerne i observationsstudiet. Sagerne kan inddeles i to hovedgrupper: De sager hvor interesser og behov fylder en del i retsmæglingen og de sager hvor interesser og behov ikke er genstand for nogen særlig opmærksomhed. At dømme efter mæglingslitteraturen findes der en tredje type mæglinger, hvor interesser og behov spiller en stor rolle, men den type mægling optræder ikke i undersøgelsen. I over halvdelen af retsmæglingerne blev der bragt andre emner end retssagens temaer op, og de fik generelt meget lidt plads i retsmæglingerne og blev primært behandlet på kravsniveau. Følelser og relationer fik næsten ingen opmærksomhed i retsmæglingerne. Undersøgelsens fund på disse punkter er forklaret med konflikttransformations- og framingteori.
- Materiel ret synes at indtage tre forskellige positioner i undersøgelsen: Ikke eksisterende, eksplícit eller som en understrøm. Materiel ret var også til stede på en anden måde, idet parterne tilsyneladende agerede strategisk mod retssagen frem for mod retsmæglingen undervejs i forløbet. I hvert fald kom ingen parter med 'indrømmelser,' der kunne have betydning for afgørelsen af en eventuel senere retssag. Retsemæglerne syntes at være underlagt lignende overvejelser. Et bud på en forklaring af undersøgelsens fund på disse punkter er, at retsmæglingen finder sted i *lovens skygge* og måske nærmere i *retssagens skygge*.
- Retsemæglerne er som hovedregel upartiske (i forhold til parterne) og neutrale (i forhold til sagens substans) i deres praksis.
- I tre sager oplevede parterne retsemægleren som partisk. Der synes at være en forbindelse mellem manglende neutralitet og partiskhed, således at partiskhed stammer fra manglende neutralitet og ikke fra præference for den ene part.
- Neutralitet er analyseret ved hjælp af Riskins begreber 'evaluerende og faciliterende' mægleradfærd, idet en faciliterende mægler pr. automatik er neutral, mens en evaluerende mægler ofte ikke er det. Retsemæglerne i undersøgelsen var primært faciliterende, undertiden med forekomster af evaluerende adfærd. I fire sager var der en højere grad af evaluerende adfærd. Der blev argumenteret for, at retsemæglerne, der tager stilling til sagen og er medbestemmende af aftalens indhold aldrig er neutrale. Andre former for evaluerende adfærd, som retsemæglerne i undersøgelsen udviste (juridiske vurderinger, forslag til løsninger (både juridiske og almene) og pres for at løse sagen), havde som hovedregel den konsekvens, at retsemægleren ikke fremstod neutral.
- Parter i retsmægling oplever, at de selv bestemmer indholdet af deres aftale – selv i de situationer, hvor retsemæglerne er (med)bestemmende vedrørende 'praktiske' forhold som sagsomkostninger og retsbogstiltførsel.
- Arkivundersøgelsen viser, at halvdelen af de indgåede aftaler indeholdt andre elementer end retssagens. De kan kaldes 'kreative' og være et tegn på, at interesser og behov er indgået i retsmæglingerne. I observationsstudiet blev fem ud af seks kreative aftaler indgået i retsmæglinger, hvor interesser og behov havde fyldt en del, hvilket kunne tyde på en forbindelse imellem, hvor meget interesser og behov fyldte i retsmæglingen, og hvor kreativ aftalen blev.

Det er ikke muligt at verificere denne forbindelse i arkivstudiet, da det alene baserer sig på aftalernes indhold. Den anden halvdel af aftalerne lå mellem parternes krav i retssagen.

- En sproglig analyse af retsmæglingsaftalerne viser en ny genre med tydelige og faste mønstre. Aftalerne trækker i høj grad deres udtryk på konventioner fra domme. Aftalerne har et retligt frem for et mæglingsagtigt præg. Det beskytter parterne mod fremtidig retsuskikkerhed, men opfylder ikke mæglingskrav om, at parterne forstår indholdet af deres aftale mv. Denne praksis afspejler, at retsmæglingens aktører i den afsluttende del af en retsmægling synes at indtage de samme roller, som de har i en retssag. Selvom parterne, advokaterne og retsmæglerne tilsyneladende var tilfredse med aftalerne og forløbet i forbindelse med deres udformning, er denne praksis problematisk fra et mæglingsperspektiv.
- Generelt viser undersøgelsen, at retsmæglinger foregår i øjenhøjde, og at parterne er godt eller meget tilfredse med forløbet af disse. Samtidig synes det vanskeligt for aktørerne helt at forlade de roller, som de har i det retlige system. Der argumenteres for, at dette kan skyldes den indbyggede magt og status, som retsmæglerne har, ligesom konteksten kan være en medvirkende forklaring.
- Generelt kan kommunikationen i retsmæglingerne bedst beskrives som diskussioner mere end dialoger. Det kan skyldes, at retsmæglerne som jurister er socialiserede til denne kommunikationsform, ligesom det kan skyldes, at de som jurister opfatter såvel problemer som virkeligheden gennem et juridisk filter.
- Retsmægling synes påvirket af domstolssystemets arbejdsformer og dets logik – måske fordi retsmægling legitimerer sig ved at trække på elementer fra det retssystem, som det skal være et alternativ til.

Afhandlingen viser, at retsmægling som konflikthåndteringsproces er meget anderledes en hovedforhandling, herunder forligsmægling under en hovedforhandling. Samtidig lader retsmægling til at importere træk fra retssystemet. Parternes rolleskift til eksperter på egen konflikt, som ligger centralt i selvbestemmelsestanken i retsmægling, er kun delvist realiseret. Alt i alt er der et urealiseret potentiale i retsmægling.

Afhandlingens fund perspektiveres til amerikanske erfaringer med retsmægling, der viser, at retsmægling gennem de sidste over 30 år tilsyneladende er blevet en mere og mere retligt orienteret proces, der både processuelt og indholdsmæssigt har nærmet sig den domstolsbehandling, som retsmægling skal være et alternativ til. På baggrund af disse erfaringer og undersøgelsens fund afsluttes afhandlingen med at anbefale en ændring i praksis, i administrationen og i reguleringen af ordningen for derigennem at styrke retsmægling og sikre, at retsmægling forbliver et alternativ til retlig behandling af civile retssager.

4.4.3. Af Justitsministeriets Forskningspulje blev der i 2009 bevilget midler til et projekt om den internationale retsorden. Undersøgelsen *Internationale forbrydelser i dansk ret – med særlig fokus på Rom-statutten* er udarbejdet af ph.d. Andreas Laursen, Institut for Menneskerettigheder. Det samlede projekt er udgivet i bogform på DJØF-forlag i marts 2011. Et resumé af afhandlingen er tilgængeligt på Justitsministeriets hjemmeside.

Resumé:

Danmark har en meget klar og skarp international profil, når det gælder styrkelsen af den internationale retsorden, herunder i forhold til retsforfølgning af internationale forbrydelser. I forhold til Den Internationale Straffedomstol henregner Danmark således sig selv til de ”progressive” stater, der står overfor, hvad der betegnes de ”restriktive” stater. Mens der for et par år siden blev gennemført en revision af reglerne for dansk straffemyndighed, har der ikke været gennemført tilbundsgående undersøgelser af, om der eksisterer de påkrævede og tilstrækkelige materielle straffebestemmelser til i Danmark at retsforfølge personer, der har begået internationale forbrydelser. Dette på trods af, at der ved flere lejligheder og fra forskellig side har været rejst tvivl om, hvorvidt dette er tilfældet.

Projektet ”Internationale forbrydelser i dansk ret” har gennemført den manglende undersøgelse og analyse af, hvilke forpligtelser den danske stat har i forhold til internationale forbrydelser, samt i hvilket omfang disse er opfyldt ved danske straffebestemmelser.

Projektet fokuserer navnlig på forbrydelseskataloget i Statutten for Den Internationale Domstol, og undersøgelsen har vist, at den danske opfyldelse på visse punkter er mangelfuld og ikke er optimal. Blandt forbrydelserne i Statutten findes der således enkelte, der ikke kan straffes efter bestemmelser i den danske straffelov, ligesom visse af Domstolens ansvarsgrundlag heller ikke genfindes i fuldt omfang i dansk ret. Projektet har videre fundet, at den generelle henvisning til folkeretten, der findes i militær straffelov § 36, stk. 2, ikke er så omfattende, som hidtil antaget. Endelig er den danske folkedrabslov fundet kun at omfatte folkedrab begået i Danmark.

Mere overordnet påpeger projektet, at det ikke er optimalt at basere retsforfølgning af internationale forbrydelser på almindelige strafbestemmelser fra den danske straffelov. Selv i tilfælde, hvor den internationale forbrydelse involverer en almindelig kendt forbrydelse som f.eks. et drab, er der ikke sammenfald i beskyttelsesinteresserne, og den almindelige danske bestemmelse er derfor kun delvist dækkende for den internationale forbrydelse. I forhold til en række andre lande, som Danmark normalt sammenligner sig med, herunder de nordiske lande, er der ikke herhjemme fra officielt hold gennemført tilbundsgående overvejelser om forholdet mellem internationale forbrydelser og dansk ret generelt og forholdet til Statutten for Den Internationale Domstol specifikt. Baseret på projektets

konklusioner, inklusiv den mangelfulde implementering, opfordres regeringen til at nedsætte et udvalg til overvejelse af disse problemstillinger.

4.4.4. Af Justitsministeriets Forskningspulje blev der i 2009 bevilget midler til et projekt om hadforbrydelser. Udredningen *Hadforbrydelser i Danmark – vejen til en effektiv beskyttelse* er udarbejdet af Institut for Menneskerettigheder og er udgivet i bogform (ISBN 978-87-91836-39-8). Et resumé er tilgængeligt på Justitsministeriets hjemmeside.

Resumé:

Formålet med udredningen er at belyse, hvorledes hadforbrydelser håndteres i Danmark og samtidigt vurdere, om de procedurer, der er udviklet hos politi, anklagemyndighed og domstole, sikrer en effektiv beskyttelse mod hadforbrydelser.

Udredningen indeholder en retlig redegørelse, på baggrund af hvilken det konkluderes, at EU-retten og den internationale menneskeret pålægger den danske stat en række minimumsforpligtelser, der både stiller krav til den danske regulering af hadforbrydelser og til de danske myndigheders praksis på området. Dertil peger udredningens empiriske analyse, som er baseret på interviews med NGO'er, forurettede, politi og anklagemyndig, på forskellige forhold, som kan forklare hvorfor forekomsten af hadforbrydelser antageligvis er langt højere end de officielle tal, der findes på området. Den empiriske analyse peger desuden på en række udfordringer i forhold til især politiets håndtering af hadforbrydelser, bl.a. behovet for i stigende grad at klassificere hadforbrydelser som hadforbrydelser og ikke som almindelige straffesager.

På baggrund af udredningens resultater, fremsættes en række anbefalinger med henblik på at styrke indsatsen mod hadforbrydelser, med særlig fokus på politiets håndtering af denne type forbrydelser. Anbefalingerne angår både politi, anklagemyndighed og domstole.

4.4.5. Af Justitsministeriets Forskningspulje blev der i 2008 bevilget midler til et projekt om spiritkørsel og effekten af at sænke af promillegrænsen. Rapporten er udarbejdet af sociolog Mogens Christoffersen fra Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, SFI.

Resumé:

Driving while impaired (DWI) is a factor behind one in four fatal automobile crashes and one in six motoring casualties each year in Denmark. Drink driving is especially a problem for young men. The most important legal initiative has been lowering the blood-alcohol content (BAC) limit from

0.8‰ to 0.5‰ in 1998. The purpose of the paper is to evaluate if this initiative have had the intended effects on reducing young peoples' drink-driving convictions.

Two nationwide birth-cohorts of young men are followed before and after lowering the BAC level. Using complete birth cohorts of men born in 1973 (N=36,540) and 1980 (N=29,944) the incidence of first-time drink-driving convictions was assessed using seven years' experience before and seven years after the changed legislation while the young men were aged 17 to 24 years old. The preliminary results showed that young people (17-24 years old) are estimated to have 27 percent increased risk of DWI-conviction during 1997 to 2004 compared to young people in the same age group in the period 1990-1997.

Several risk factors known to be associated with the probability of being convicted of drink driving were included in the stepwise regression model (e.g. disadvantages during adolescence, severe psychological problems, prior criminal history, living in rural vs. metropolitan area, and their present social position, e.g. educational background). In order to evaluate the effect of changed legislation on the incidence of first-time drink-driving convictions among young people, the attributable-fraction and counterfactual reductions of the known risk factors is estimated on the basis of a discrete time Cox model. Lowering the BAC-level in 1998 was not followed by an expected significant increase in DWI-convictions. The overall risk of DWI-convictions was the same when the mentioned risk factors were included into the regressions model.

A part of the increased number of DWI-convictions during the observation period could be explained by an increase in numbers of young men exposed to risk factors associated with DWI and this was only partly compensated by increase in resilience factors such as education and employment factors. Lowering the BAC-limits seems not to be an effective measure to reduce DWI-convictions but DWI-behaviour must have changed according to the new BAClimits.

4.4.6. Af Justitsministeriets Forskningspulje blev der i 2009 bevilget midler til et projekt om konfliktmægling ved partnervold. Rapporten *Går det an? Gør det gavn? Konfliktmægling ved vold i nære relationer* er udarbejdet af Karin Sten Madsen, Statens Institut for Folkesundhed.

Resumé:

Denne rapport præsenterer resultatet af undersøgelsen: Kan et tilbud om konfliktmægling mellem voldsramte kvinder og voldsudøvende mænd være relevant som led i kvindernes rehabilitering? Spørgsmålet har ikke tidligere været rejst i Danmark, og undersøgelsen er dels en introduktion til den erfaring og viden, der på dette område findes i udlandet, dels et første skridt i retning af at afdekke, hvordan voldsramte kvinder og professionelle aktører i Danmark forholder sig til muligheden af konfliktmægling ved partnervold.

I rapporten indgår:

- Introduktion til Restorative Justice
- Internationale anbefalinger og retningslinier
- Omtale af Lov om Konfliktråd
- Interview med kvinder, der havde oplevet vold fra en partner og professionelle på kvindekrisecentre, behandlingstilbud til voldelige mænd, m.fl.
- Introduktion til den udenlandske debat om anvendelse af konfliktmægling ved partnervold
- Erfaringer fra lande, der har udviklet en praksis omkring konfliktmægling ved partnervold.

Undersøgelsen viser, at der er en grundlæggende enighed om, at partnervold udgør en endog særdeles stor udfordring for den restorative praksis, som man generelt anvender ved enkeltstående volds-episoder eller krænkelser mellem personer, der ikke er nært relateret. Når det drejer sig om partnervold, kan parternes indbyrdes relation imidlertid være af en sådan karakter, at et møde mellem dem, vil udgøre en sikkerhedsrisiko for kvinden. Derfor bør man efter nogens mening helt afholde sig fra at lade parterne mødes, mens andre mener, at en mæglingssamtale på trods af den erkendte sikkerhedsrisiko, netop vil være en mulighed for at støtte kvinden i hendes bestræbelser på at opnå et liv uden vold og trusler.

Udenlandske undersøgelser viser, at det ikke er muligt at finde frem til en egentlig sagstypologi, der kan pege på, til hvem og hvornår en restorative proces vil være hensigtsmæssig at tilbyde. Noget tyder imidlertid på, at parterne har størst udbytte af en restorative proces, når der er tale om førstegangsvold, eller når volden ikke har været af alvorligere karakter, mens processen er mindre egnet, når der er tale om gentagen og/eller grov fysisk og psykisk vold. Mægling ved partnervold har også vist sig at være særlig relevant, når der er fælles børn, og i flere udenlandske projekter ser man mæglingsproceduren som en del af en bredere social indsats, som med inddragelse af det sociale netværk og andre instanser kan hjælpe ikke alene kvinden, men hele familien videre i et liv uden vold.

Et tilbud om mægling må derfor altid ske på baggrund af en kvalificeret vurdering af parterne og omstændighederne omkring volden. Det bliver i denne forbindelse påpeget, at når det drejer sig om partnervold, kan man ikke uden nærmere undersøgelse forlade sig på, at kvindens ja til at deltage i en mægling hviler på et frivilligt valg. Derfor er separate samtaler med kvinden (og manden) nødvendige for at sikre at et ja til deltagelse er givet frivilligt og på et informeret grundlag.

Undersøgelsen peger ligeledes på, at personer, der skal varetage mæglingsprocessen, bør være særlig kvalificerede til at påtage sig opgaven. Man peger her på, at erfaring og viden om vold i nære

relationer er nødvendig for ikke alene at kunne vurdere, om parterne er i stand til at indgå i en mægling, men også for at sikre, at der ikke under selve mæglingsprocessen sker fornyede krænkelser.

4.4.7. Af Justitsministeriets Forskningspulje blev der i 2010 bevilget midler til et projekt om transnational økonomisk kriminalitet. Rapporten *Strengthening the EU Legal and Institutional Framework to Combat Transnational Financial Crimes* er udarbejdet af Iryna Marchuk, Det Juridiske Fakultet, Københavns Universitet.

Resumé:

The twofold purpose of this research is to examine the development of the adequate legal tools and practices to combat transnational financial crimes, *inter alia* money laundering, terrorism financing, corruption, transnational financial fraud; and to seek the apposite measures directed at strengthening the overall legal and institutional framework at the regional (EU) and domestic levels. The research project involves the legal analysis of the legislation, jurisprudence and best practices of two selected jurisdictions, in particular the United Kingdom (hereinafter – UK) and Denmark.

The EU legal instruments on combating financial crimes have rapidly developed into the fully--fledged legal framework to prevent and combat such crimes. Though the initial focus of the EU was largely concentrated on the protection of economic unity and financial stability of the internal market, it gradually involved more responsibilities in the area of security and justice. The series of appalling terrorist attacks such as 2004 Madrid bombings and 2005 London bombing at the backdrop of 9/11 appalling events prompted the EU to develop a concerted regional strategy to prevent and combat terrorism and terrorist financing.

The fight against such financial crimes requires significant efforts on the part of the EU Member States and regional bodies to fine--tune their means and methods of investigation to the newest trends and techniques employed by the criminals. The frequent revision of the EU legislation over the last decade illustrates the increasing importance of that field of law for the matters of freedom, security and justice. The EU has proven to be abreast of the dynamic developments in the real world of criminality by adjusting its practices accordingly. The project identifies the most intricate challenges in regards to the enforcement of the EU standards in the domestic jurisdictions. Such deficiencies may only be addressed by the concerted cooperation efforts among stakeholders concerned.

4.4.8. I 2003 og 2004 blev der bevilget midler fra Justitsministeriets Forskningspulje til en undersøgelse af karakteristika ved politianmeldte voldtægter i perioden 2000 til 2002. Undersøgelsen er delt op i en række delrapporter, hvoraf del VI er færdiggjort i 2011. Rapporten *Voldtægt der anmeldes, del VI: Voldtægtsanmeldelsers vej gennem retssystemet*, er udarbejdet af Camilla Laudrup, Flemming Balvig, Bjarne Laursen, Karin Sten Madsen, Maj-Britt Elise Martinussen og Katrine Sidenius.

Resumé:

Denne rapport analyserer voldtægtsanmeldelsers rejse gennem retssystemet i Danmark. Rapporten giver et overblik over, hvor langt i retssystemet voldtægtsanmeldelser kommer og ser samtidig på udvalgte betydningssammenhænge for denne retlige 'udskillelsesproces'. De parametre, som undersøges, er: Betydning af mandens og kvindens relation (overfalds-, kontakt-, eller partnervoldtægt), betydningen af kvindens modstand og fysiske skader på kvinden, betydningen af hvor hurtigt, voldtægten er anmeldt og betydningen af indtagelse af alkohol for både kvinde og mand. Derudover undersøges, hvorvidt beskikkelse af bistandsadvokater til den forurettede kvinde har betydning for sagens udfald, og hvorvidt klager til Statsadvokaten over anklagemyndighedens afgørelser om påtaleundladelse, dvs. at slutte sagerne og dermed undlade at rejse sagen ved retten, påvirker sagens resultat.

Den overordnede retlige udskillelsesproces

Den retlige udskillelsesproces for anmeldelser af voldtægt og voldtægtsforsøg ser helt overordnet således ud:

- I 28 % af de anmeldte sager finder politiet *ikke* en formodet gerningsmand, og sagerne kommer derfor ikke videre i retssystemet.
- 32 % af sagerne bliver sluttet udenretsligt med 'undladelse af påtale' og kommer ikke for en domstol.
- 30 % af sagerne kommer for en domstol.
- Restgruppen af sager (10 %) bliver sluttet uden sigtelse af manden, heraf sluttet en femtedel, fordi den formodede gerningsmand er under den kriminelle lavalder.
- 7 ud af 10 anmeldelser af voldtægt fører således ikke til en retssag.
- Knap hver femte (19 %) anmeldelse ender med en dom for voldtægt.

Voldtægter, der bliver anmeldt

I den treårige periode anmeldes 1264 voldtægter eller forsøg på voldtægt. Dvs. i gennemsnit 421 anmeldelser om året.

Voldtægter, der ikke bliver anmeldt

- Det faktiske antal kvinder, der i løbet af et år udsættes for voldtægt, er ifølge den seneste voldsofferundersøgelse i størrelsesordenen 2000.
- Omkring 3 ud af 4 voldtægter anmeldes aldrig til politiet.

Henvendelser til politiet, der ikke registreres som anmeldelse

En række henvendelser fra kvinder til politiet om oplevede seksuelle overgreb bliver aldrig optaget som egentlige anmeldelser for voldtægt, og indgår derfor heller ikke i datamaterialet. Nogle sager

bliver således registreret som 'undersøgelsessager om sædelighedsforbrydelser', men bliver aldrig konverteret til en egentlig anmeldelse for voldtægt.

Falske anmeldelser

For at give et billede af den retlige udskillellesproces for voldtægtssager, helt uden den 'støj' som de falske anmeldelser tenderer at give det samlede billede for retsprocessen for voldtægtssager i Danmark, har vi i nærværende analyse valgt at sortere en bredt defineret gruppe af sager om 'falske anmeldelser' helt fra i datamaterialet (jf. afsnit 'Falske anmeldelser – sorteret fra i analysen').

Uopklarede sager

Politiet finder i 28 % af sagerne *ikke* en formodet gerningsmand, og sagerne kommer derfor ikke videre i retssystemet.

Opklarede sager – ikke for retten

- I 6 ud af 10 sager finder og sigter politiet en formodet gerningsmand. Men af disse sager ender over halvdelen (52 %) med, at anklagemyndigheden vurderer, at sagen ikke vil kunne holde i retten. Sagerne ender med påtaleopgivelse, hvilket betyder, at der ikke rejses tiltale. Det er på dette stadie i retsprocessen, at langt de fleste sager (408 sager) ender, svarende til 32 % af alle anmeldelser.
- Begrundelsen for at slutte sager uden en retssag er i langt de fleste tilfælde (382 sager) 'bevisets stilling'.
- Sammenlignet med andre typer kriminalitet har voldtægt en væsentlig højere rate af påtaleopgivelser, altså sager, der ikke kommer for retten.
- Når anklagemyndigheden træffer beslutning om ikke at rejse tiltale, kan man klage over afgørelsen til statsadvokaten. Færre end 10 % af sådanne klager, ender med medhold i klagen.

Opklarede sager – for retten

- Knap hver femte voldtægtsanmeldelse (19 %) ender med en dom for voldtægt, 6 % ender med en dom for anden sædelighedsforbrydelse end voldtægt og 2 % ender med en dom for 'andet'. 4 % af sagerne ender med frifindelse.
- Blandt de voldtægtssager, der er nået hele vejen til domstolen (30 % af samtlige anmeldelser), ender knap 9 ud af 10 (86 %) med en form for domfældelse, mens 13 % ender med frifindelse.
- Halvdelen af domfældelserne for voldtægt, ender med strengeste form for sanktioner, hhv. ubetinget fængsel eller behandlingsdom.

Overfalds-, kontakt-, og partnervoldtægtssager

- Kvinden og den formodede gerningsmand kender hinanden i forvejen i 64 % af voldtægtssagerne. Næsten halvdelen (48 %) af samtlige anmeldelser drejer sig således om såkaldte 'kontakt-

voldtægter', hvor parterne har et vist kendskab til hinanden, mens 17 % er partnervoldtægtssager, hvor kvinden og manden er partnere eller ekspartnere. 36 % af anmeldelserne er overfaldsvoldtægter, hvor kvinden og manden ikke kender hinanden i forvejen.

- Overfaldsvoldtægt er defineret som sager, hvor der ikke har været samvær eller bekendtskab af betydning mellem parterne forud for voldtægten. Partnervoldtægter omfatter voldtægter, hvor manden er en nuværende eller tidligere kærste/samlever/ægtefælle. Kontaktvoldtægter er negativt defineret ved, at det ikke er overfaldsvoldtægter og ej heller partnervoldtægter. Det dækker over en stor mangfoldighed af forskellige relationer mellem kvinden og manden. Manden kan være hendes far, onkel eller et andet familiemedlem. Han kan være hendes kollega, ven eller et kortvarigt værtshusbekendtskab.
- Der er væsentlig forskel mellem de tre former for voldtægtssagers rejse gennem retssystemet. Hvis man ser retssystemets behandling af voldtægtsanmeldelser som en slags retlig udskillesproces, kan man konkludere, at hvis en kvinde anmelder en voldtægt, hvor hun kender den formodede gerningsmand på forhånd (enten kontakt- og partnervoldtægtssager), så vil disse sager i højere grad blive 'sorteret hurtigere fra' igennem det juridiske system end, hvis kvinden anmelder en voldtægt, som er begået af en mand, hun ikke kender. Der er en klar tendens, der viser, at overfaldsvoldtægter både kommer længere i retssystemet og ender med de strengeste sanktioner.
- Overfaldssagerne har en væsentlig større mulighed for at ende med retssag end de to andre kategorier af voldtægtssager. Mens 63 % af overfaldsvoldtægtssagerne, hvor politiet har sigtet en formodet gerningsmand, kommer for retten, så kommer blot 42 % af kontaktvoldtægtssagerne med sigtelse for retten. 54 % af de tilsvarende partnersager kommer for retten.
- Domfældelsesraten (antal domme i forhold til antal tiltaler) viser en tendens til at være størst for overfaldsvoldtægter. Mens 87 % af overfaldsvoldtægterne, der er kommet for retten, ender med dom for enten voldtægt eller en anden sædelighedsforbrydelse, så er raten 81 % for kontaktvoldtægtssager og 70 % for partnervoldtægter.
- Der er en tendens til, at flere kontaktvoldtægtssager end de øvrige kategorier ender med en dom for 'andre sædelighedsforbrydelser end voldtægt'. Der er samtidig tendens til, at overfaldsvoldtægter i højere grad ender med domfældelse for egentlig voldtægt – og ikke for anden sædelighedsforbrydelse.

Øvrige parametre med indflydelse på retsprocessen

Bistandsadvokat

- I Danmark har forurettede, der har været udsat for voldtægt, siden 1987 haft ret til at få beskikket en bistandsadvokat. Mindre end 3 % af kvinderne fik en bistandsadvokat under første politiafhøring. 54 % fik en bistandsadvokat senere i forløbet (tallet inkluderer

- de, der fik bistandsadvokat ved første afhøring), mens 46 % af kvinderne aldrig har fået en bistandsadvokat.
- Domfældelsesraten (dom i forhold til tiltale) fordobles i de tilfælde, kvinden har fået beskikket en bistandsadvokat.

Fysiske skader på kvinden

- Langt de fleste kvinder, der anmelder voldtægt har fysiske skader. Blandt de anmeldte voldtægtssager, hvor politiet har fundet og sigtet en formodet gerningsmand, har 60 % af kvinderne fysiske skader, 28 % har ikke fysiske skader og 12 % af sagerne er uoplyst hvad dette angår.
- I de sager, der handler om partnervoldtægt, har kvinderne oftere fysiske skader, end kvinder, der anmelder overfalds- eller kontaktvoldtægter.
- Flere end 6 ud af 10 anmeldelser af voldtægt, hvor kvinden har fysiske skader, ender med *ikke* at komme for en domstol.
- Når politiet har sigtet en gerningsmand i en sag, hvor der er fysiske skader på kvinden, bliver sagen sluttet uden retssag af anklagemyndigheden i knap halvdelen af sagerne (46 %). De fleste af disse sager (200 ud af 217 henlagte sager med fysiske skader på kvinden) bliver sluttet på 'bevisets stilling'.
- Én partnersag bliver sluttet uden retssag (påtale undladt) på 'bevisets stilling' trods livsfare for kvinden.
- 1 ud af 4 anmeldte sager med fysiske skader på kvinden (24 %) ender med en dom for voldtægt.

Modstand

- Kvinden har gjort aktiv modstand i 84 % af sagerne (overtalelse, skrig, råb, løb, fysisk modstand), passiv modstand (gråd) i knap 2 % af sagerne, mens kvinden i 14 % ikke har gjort modstand.
- Der er en tendens til, at kvindens modstand forøger chancen for en retssag. Skrig er en af de modstandsformer, der 'fører til' flest retssager, mens gråd (passiv modstand) kun i godt 4 ud 10 tilfælde
- 'fører til' retssager, når man ser på samtlige sager med sigtelser og udelukkende fokuserer på 'modstand' som parameter i efterforskningen.

Hurtig anmeldelse

- Langt de fleste kvinder anmelder inden for 24 timer. 785 anmeldelser ud af 1264, dvs. 62 % af anmeldelserne sker mindre end 24 timer efter overgrebet. 302 anmeldelser, dvs. 24 %, sker først
- i perioden 1 til 30 døgn efter overgrebet, mens 143 anmeldelser, 11 %, sker mere end en måned efter overgrebet. Øvrige sager er 'uoplyst'.
- Sager, der bliver anmeldt inden for 3 timer fører i højere grad til tiltale end sager, der ikke er anmeldt med det samme. For de sager, der bliver udvalgt til at komme for en domstol, har det til

gengæld ikke umiddelbart nogen entydig påvirkning af domfældelsessraten, hvor lang tid, der er gået fra gerningstidspunkt til anmeldelse.

Alkohol

- Der er en tendens til, at sager, hvor enten kvinden eller manden (eller begge) er alkoholpåvirkede, i højere grad bliver sluttet uden retssag end sager uden oplyst alkoholpåvirkning.

4.4.9. Af Justitsministeriets Forskningspulje blev der i 2010 bevilget midler til en fortsat undersøgelse af retshjælpstilbud. Undersøgelsen *Retshjælp i Danmark – Delrapport II: Brugerundersøgelsen* er foretaget af Bettina Lemann Kristiansen.

Resumé:

Denne delrapport omhandler afrapportering af en empirisk undersøgelse foretaget af retshjælpstilbud. Undersøgelsen er gennemført som en spørgeskemaundersøgelse i en række udvalgte retshjælpsinstitutioner og advokatvagter.

I 'Delrapport II: Brugerundersøgelsen' redegøres for undersøgelsen af klienternes tilfredshed med retshjælpstilbuddene og den modtagne rådgivning og hjælp.

Der er udleveret et spørgeskema ved alle nye henvendelser i de forskellige retshjælpstilbud (retshjælpsinstitutioner og advokatvagter) i undersøgelsesperioden (Klient skema 1). Herudover har alle klienter i de sager, hvor der er indledt sagsbehandling i Århus Retshjælp, fået udleveret eller tilsendt et skema ved sagens afslutning (Klient skema 2).

Hovedresultaterne fra undersøgelsen: Brugertilfredsheden varierer lidt for de enkelte retshjælpstilbud – men det helt overordnede billede er, at klienterne er meget tilfredse med den modtagne hjælp. De føler, at de i høj grad har fået svar på deres spørgsmål, og at rådgivningen var forståelig. Langt de fleste vil benytte samme retshjælpstilbud igen, hvis de får brug for hjælp, ligesom de vil anbefale denne til familie og venner. 88 % af de klienter, der har udfyldt spørgeskemaet, svarende til godt 68 % af den samlede population, finder den modtagne rådgivning i høj grad forståelig, mens kun 0,5 % fandt rådgivningen i ringe grad forståelig. Hertil kommer, at 71 % af klienterne (og godt 56 % af den samlede population) mener, at de ved den første rådgivning har fået svar på deres spørgsmål. Næsten alle svarer, at de vil benytte retshjælpstilbuddet igen, hvis det bliver aktuelt, ligesom de vil anbefale dette til familie og venner.

Af besvarelserne af spørgeskemaet angående sagsbehandlingen ses, at 75 % af de klienter der har svaret, føler sig generelt velorienterede om sagens forløb. Godt halvdelen mener at have fået fuldt ud medhold i sagen. Andre 27 % mener at have fået delvis medhold. Dette betyder, at sagsbehand-

lingen tilsyneladende ofte fører til et for klienten gunstigt resultat. Undersøgelsen viser, at klienterne ofte har en mere positiv opfattelse af udfaldet end rådgiverne. De mener oftere at have fået fuldt ud medhold, end rådgivernes svar giver udtryk for. Dette kan dels være et udtryk for, at klienterne har en anden målestok for ”medhold” – at dette for klienterne ikke kun omhandler at have fået juridisk medhold. Næsten alle (ca. 95 %) vil benytte Århus Retshjælp igen og anbefale dette til familie og venner.

Sagens udfald spiller dog en rolle for brugertilfredsheden. I hvert fald er graden af tilfredsheden størst blandt de klienter, der har fået medhold. Når besvarelserne af det første skema (brugertilfredshed efter første henvendelse) sammenholdes med besvarelserne af skema 2 (brugertilfredshed efter sagsbehandling er afsluttet) ses, at de klienter, der har fået fuldt ud medhold i sagen, nu er endnu mere tilbøjelige til at ville bruge retshjælpen igen eller anbefale denne, hvorimod hver femte, der ikke fik medhold i sagen, enten ikke vil eller ikke ved, om de vil benytte retshjælpen igen, ligesom de sandsynligvis ikke vil anbefale retshjælpen til andre. Samme mønster ses ved spørgsmålet om, i hvilken grad klienterne føler sig orienteret om sagens forløb og grundlaget for sagens afslutning.

Rapportens resultater indgår i et større forskningsprojekt om Retshjælp i Danmark. Se ’Delrapport I: Beskrivelse af retshjælpstilbuddene’ (http://www.justitsministeriet.dk/fileadmin/downloads/Forskning_og_dokumentation/Forskningspulje/delrapport_I_retshjaelp_i_Danmark.pdf) for en beskrivelse af det samlede projekt.